

**MADANIYAT VA ZAMONAVIYLIK: AN'ANA VA INNOVATSIYA
TO'QNASHUVI**

ERKINOVA MOHINUR ELDOR QIZI

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali direktori

"Madaniyatshunoslik" yo'nalishi 2-kurs talabasi

mohinurerkinova1223@gmail.com

+998507022410

Ilmiy rahbar: Urazbayev Islam Maqsetovich

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti "Madaniyatshunoslik faoliyati"

kafedrasi kata o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada madaniyat va zamonaviylik o'rtasidagi o'zaro munosabatlar, an'anaviy qadriyatlar hamda innovatsion jarayonlar o'rtasidagi ziddiyat va uyg'unlik masalalari ilmiy jihatdan tahlil etiladi. Globalizatsiya sharoitida milliy madaniyatni asrab qolish, uni modernizatsiya qilish va yoshlar ongida madaniy identitetni shakllantirish muammolari yoritiladi.

Kalit so'zlar: madaniyat, zamonaviylik, an'ana, innovatsiya, globalizatsiya, identitet

Аннотация: В статье анализируются взаимоотношения культуры и современности, рассматриваются противоречия и гармония между традициями и инновациями. Освещаются вопросы сохранения национальной культуры в условиях глобализации и формирования культурной идентичности молодежи.

Ключевые слова: культура, современность, традиция, инновация, глобализация, идентичность

Annotation: This article examines the relationship between culture and modernity, focusing on the conflict and harmony between traditions and

innovations. It also highlights the issues of preserving national culture and shaping cultural identity in the era of globalization.

Keywords: culture, modernity, tradition, innovation, globalization, identity

KIRISH

Madaniyat insoniyat jamiyatining tarixiy rivojlanishi jarayonida shakllangan murakkab ijtimoiy hodisa bo'lib, u inson faoliyatining barcha sohalarini qamrab oladi. U nafaqat moddiy boyliklar, balki ma'naviy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar, estetik qarashlar va dunyoqarash tizimini ham o'z ichiga oladi. Shu jihatdan madaniyat jamiyatning o'zligini anglash, tarixiy xotirani saqlash va ijtimoiy tajribani uzatish vositasi sifatida namoyon bo'ladi. Har bir jamiyat o'zining madaniy modeli orqali boshqa jamiyatlardan ajralib turadi va aynan shu model uning milliy identitetini belgilaydi [1, 30-bet].

Zamonaviylik esa ijtimoiy hayotning yangilanishi, ilmiy-texnik taraqqiyot va globallashtiruv jarayonlari bilan chambarchas bog'liq bo'lgan fenomen hisoblanadi. Zamonaviy jamiyatda texnologik rivojlanishning tezlashuvi, axborot almashinuvi intensivligining ortishi va kommunikatsiya vositalarining kengayishi natijasida madaniyatning shakllanishi va tarqalish mexanizmlari tubdan o'zgarib bormoqda. Ayniqsa, internet va raqamli platformalar madaniyatni global miqyosda tezkor tarqatish imkonini yaratmoqda [3, 70-bet].

ASOSIY QISM

An'anaviy madaniyat jamiyat barqarorligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. U avloddan-avlodga uzatiladigan qadriyatlar tizimi bo'lib, insonlarning axloqiy me'yorlarini, xulq-atvorini va ijtimoiy munosabatlarini tartibga soladi. An'analar jamiyatda ijtimoiy birdamlikni mustahkamlashga xizmat qiladi va insonlarga o'z tarixiy ildizlarini anglash imkonini beradi. Shu sababli an'anaviy madaniyatni saqlab qolish masalasi globalizatsiya sharoitida alohida dolzarblik kasb etmoqda [2, 52-bet].

Biroq, zamonaviylikning jadal rivoji ko‘plab an‘anaviy qadriyatlarning transformatsiyasiga olib kelmoqda. Bu jarayon, bir tomondan, ijobiy o‘zgarishlarni yuzaga keltirsa, ikkinchi tomondan, madaniy inqiroz xavfini ham keltirib chiqaradi. Masalan, ommaviy madaniyatning keng tarqalishi natijasida milliy san‘at turlari va urf-odatlar o‘z ahamiyatini yo‘qotishi mumkin. Shu bilan birga, yoshlar ongida global madaniyat elementlarining ustunlik qilishi milliy identitetning zaiflashishiga olib keladi [4, 91-bet].

Zamonaviy madaniyatning yana bir muhim jihati uning dinamik va o‘zgaruvchan xarakterga ega ekanligidir. Innovatsiyalar madaniyatni boyitadi, yangi ijodiy shakllar va ifoda vositalarini yaratadi. Masalan, an‘anaviy san‘at turlarining zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashuvi yangi madaniy mahsulotlarning yaratilishiga olib kelmoqda. Raqamli san‘at, multimedia loyihalar va virtual madaniyat shakllari bunga yaqqol misol bo‘la oladi [5, 110-bet].

An‘ana va innovatsiya o‘rtasidagi munosabatlar dialektik xarakterga ega bo‘lib, ular o‘zaro inkor etmaydi, balki bir-birini to‘ldiradi. Har qanday innovatsiya ma‘lum darajada an‘anaga tayanadi, chunki u mavjud tajriba va bilimlar asosida shakllanadi. Shu bilan birga, an‘analar ham zamon talablari asosida yangilanib boradi. Bu jarayon madaniyatning uzluksiz rivojlanishini ta‘minlaydi. Globallashuv sharoitida madaniyatlar o‘rtasidagi o‘zaro ta‘sir kuchayib, madaniy integratsiya jarayonlari tezlashmoqda. Bu esa madaniyatlarning bir-biriga yaqinlashishiga olib keladi. Biroq ushbu jarayon “madaniy standartlashuv” xavfini ham yuzaga keltiradi, ya‘ni turli madaniyatlar o‘ziga xosligini yo‘qotib, yagona global modelga moslashib boradi [3, 75-bet].

Shu sababli milliy madaniyatni saqlash va rivojlantirish strategiyalarini ishlab chiqish muhim vazifaga aylanmoqda. Zamonaviy jamiyatda madaniyatni rivojlantirishning samarali yo‘llaridan biri — an‘anaviy qadriyatlarni innovatsion yondashuvlar orqali targ‘ib qilishdir. Masalan, milliy folklor, musiqa va san‘at namunalari zamonaviy sahna, kino, internet platformalari orqali keng auditoriyaga

yetkazilishi mumkin. Bu esa nafaqat madaniyatni saqlashga, balki uning ommalashuviga ham xizmat qiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Yoshlar madaniyat va zamonaviylik o'rtasidagi munosabatlarning eng faol ishtirokchilaridan biri hisoblanadi. Ular bir vaqtning o'zida ham an'anaviy qadriyatlarni qabul qiluvchi, ham zamonaviy innovatsiyalarni targ'ib qiluvchi qatlamdir. Shu sababli yoshlar ongida madaniy muvozanatni shakllantirish muhim ahamiyatga ega. Ta'lim tizimi, madaniy siyosat va ijtimoiy institutlar bu jarayonda muhim rol o'ynaydi [1, 35-bet].

Natijada, madaniyat va zamonaviylik o'rtasidagi o'zaro munosabatlar murakkab, ko'p qirrali va doimiy rivojlanib boruvchi jarayon sifatida namoyon bo'ladi. Ularning to'qnashuvi nafaqat muammolarni, balki yangi imkoniyatlarni ham yuzaga keltiradi. Eng muhim jihat — ushbu jarayonni to'g'ri boshqarish va an'ana hamda innovatsiya o'rtasida muvozanatni ta'minlashdir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, madaniyat va zamonaviylik o'rtasidagi o'zaro munosabatlar murakkab, ko'p qatlamli va uzluksiz rivojlanib boruvchi jarayon sifatida namoyon bo'ladi. An'anaviy qadriyatlar jamiyatning tarixiy xotirasi va ma'naviy poydevorini tashkil etsa, zamonaviylik esa uning taraqqiyotini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Shu bois ularni qarama-qarshi qo'yish emas, balki o'zaro uyg'unlashtirish dolzarb vazifa sifatida qaralishi lozim.

Globalashuv sharoitida milliy madaniyatni saqlash va rivojlantirish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, yoshlar ongida milliy identitetni mustahkamlash bilan birga, zamonaviy bilim va innovatsion tafakkurni shakllantirish muhimdir. Bu jarayonda ta'lim tizimi, madaniy siyosat va ommaviy axborot vositalarining roli beqiyosdir.

Shuningdek, an'analarni zamonaviy yondashuvlar orqali rivojlantirish, ularni yangi shakllarda namoyon etish madaniyatning barqarorligini ta'minlaydi. Demak, an'ana

va innovatsiya uygʻunligi jamiyatning barqaror rivojlanishiga xizmat qiluvchi asosiy omillardan biri boʻlib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. *Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Maʼnaviyat, 2008.
2. Toffler A. *The Third Wave*. New York: Bantam Books, 1980.
3. Castells M. *The Rise of the Network Society*. Oxford: Blackwell, 1996.
4. Huntington S. *The Clash of Civilizations*. New York: Simon & Schuster, 1996.
5. Giddens A. *Modernity and Self-Identity*. Stanford University Press, 1991.